

Od spracovania fondov k ontológiám

Nadežda Andrejčíková

Ciele prezentácie

- popísať cestu od súpisov k ontológiám
- spracovanie a jeho vývoj v čase
- požiadavky na spracovanie

Činnosť pamäťových a fondových inštitúcií

3 základné okruhy činnosti:

- objavovanie, získavanie, ochrana a uchovávanie kultúrneho dedičstva
- skúmanie a spracovanie
- sprístupňovanie

Činnosť pamäťových a fondových inštitúcií

3 základné okruhy činnosti:

- objavovanie, získavanie, ochrana a uchovávanie kultúrneho dedičstva
- skúmanie a spracovanie
- sprístupňovanie

Definícia spracovania

- proces vytvorenia bibliografických alebo katalogizačných záznamov, pri ktorom sa používajú metódy analýzy, syntézy, redukcie informácií komprimáciou alebo výberom, porovnávacie a iné (zahŕňa predovšetkým menné, vecné spracovanie, vytváranie obsahovej charakteristiky) a výstupné spracovanie, ktoré je súčasťou poskytovania bibliograficko-rešeršných, referenčných a konzultačných služieb používateľom knižníc (TDKI)

Definícia spracovania

- proces vytvorenia bibliografických záznamov, pri ktorom sa používajú metódy analýzy, syntézy, redukcie informácií komprimáciou alebo výberom, porovnávacie a iné (zahŕňa predovšetkým menné, vecné spracovanie, vytváranie obsahovej charakteristiky) a výstupné spracovanie, ktoré je súčasťou poskytovania bibliograficko-rešeršných, referenčných a konzultačných služieb používateľom knižníc (TDKI)

Ciele spracovania

1. evidencia dokumentov ako majetku, ich zaradenie, vedenie a vyradenie z fondu
2. prezentácia a sprístupnenie dokumentov

Čo ovplyvňuje spracovanie?

používatelia

- nerozlišujú, čo spracovala knižnica a čo iné pamäťové inštitúcie
- ...sú ovplyvnení technológiami

technológie - predovšetkým web

Požiadavky používateľov na spracovanie

čo má používateľ spoločné so spracovaním?

Ciele spracovania

1. evidencia dokumentov ako majetku, ich zaradenie, vedenie a vyradenie z fondu
2. prezentácia a sprístupnenie dokumentov

pre koho?

... pre používateľa

Požiadavky používateľov na spracovanie

- nájsť (rýchlo, pohodlne):
 - to čo hľadá,
 - alebo to, čo si myslí, že hľadá,
 - alebo to, čo ani nevie, že chce
- získať nevyhnutné informácie o dokumente:
 - MDT, ISBN, edícia, hlavné záhlavie, vedľajšie záhlavie, unifikovaný názov
 - obsah, autor, názov, elektronická alternatíva, „niečo iné podobné“, „ako to vyzerá“ (obálka, farba, rozsah)
- **získať to, čo nejako súvisí s objektom jeho záujmu**

... FRBR ...

- **vyhľadať** (... čo hľadám, podľa toho, čo o tom viem ...)
- **identifikovať** (... či je to to, čo hľadám ...)
- **vybrať** (... presne to, čo chcem ...)
- **získať** (... čo som našla/našiel ...)

model, ktorý myslí na používateľov
(FRAD, FRSAD)

WEB a všetko čo s tým súvisí

- digitalizácia
- digitálne knižnice
- digitálne objekty bez inej fyzickej formy s rôznou úrovňou štrukturalizácie i úplne bez nej
-

Interoperabilita

moderné slovo

- schopnosť zdieľania a viacnásobného využívania údajov v digitálnej podobe
- Schopnosť dvoch a viac systémov či komponentov vymieňať si medzi sebou údaje, bez nutnosti manipulácie s nimi a schopnosť tieto vymenené údaje využiť. (IEEE)

sémantická inteoperabilita

- schopnosť prepojiť obsahovo súvisiace údaje

Sémantická interoperabilita

System organizácie poznania

Autority

Tezaury

Slovníky

Metadatové schémy

MARC

CDWA

VRA

EAD

Riešenie sémantickej interoperability

- mapovaním systémov organizácií poznania a metadátových schém medzi sebou, alebo na **jeden spoločný**
- zmena prístupu k spracovaniu - nespracovávať obsah, ale to čo obsah vytvára a v akých súvislostiach

⇒ ⇒ ⇒ **ontológia**

Ontológia

- explicitná špecifikácia konceptualizácie (GRUBER, 1993)
- **formálna** explicitná špecifikácia **zdieľanej** konceptualizácie (BORST, 1997)

vyžitie ontológie

- podpora porozumenia medzi ľuďmi
- podpora interoperability medzi počítačovými systémami
- zjednodušenie a uľahčenie návrhu a vývoja znalostne orientovaných aplikácií

CIDOC/CRM

- všeobecný konceptuálny rámec, aplikovateľný na akékoľvek údaje z oblasti kultúrneho dedičstva

cieľ

- zabezpečiť výmenu a integráciu údajov v prostredí heterogénnych zdrojov v oblasti kultúrneho dedičstva
- pokryť všetky aspekty dokumentácie kultúrneho dedičstva, ktoré sú potrebné pre výmenu informácií z globálneho hľadiska
- umožniť dokumentáciu čiastkových a protichodných znalostí
- umožniť integráciu a výmenu údajov bez strát a bez ohľadu na bohatosť schém
- ***poskytnúť jednoznačne definovaný a rozšíriteľný rámec pre ďalší vývoj a výskum***

4 princípy CIDOC/CRM

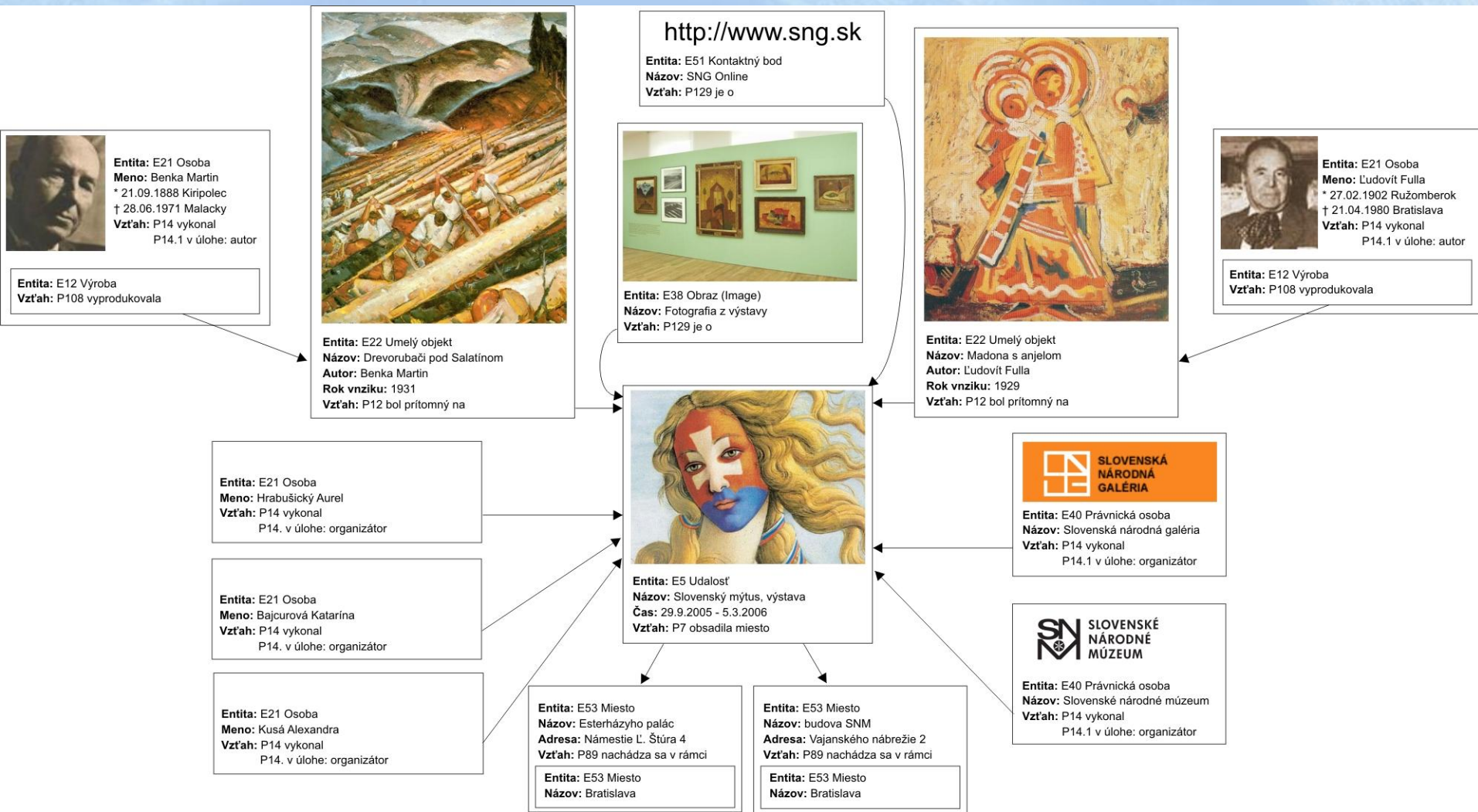
- účasť na udalosti (tvorca, prispievateľ, vydavateľ, dátum narodenia, miesto narodenia, dátum vytvorenia, miesto nálezu, vedúci projektu...)
- vzťah časť-celok
- odkaz (napr. predmet, obsah, reprezentácia)
- klasifikácia

- historické súvislosti je možné vyjadriť vecami, osobami a myšlienkami, ktoré sa stretli v časopriestore

CIDOC/CRM - udalosti

Spracovanie pomocou udalostí

Spracovanie pomocou udalostí

od lineárneho spracovania

k spracovaniu objektov v súvislostiach

výhody

- udalosti poskytujú zmysluplný spôsob ako popísať vzťahy medzi vecami a aktivitami ľudí
- model na základe udalostí umožňuje vytvoriť flexibilnú štruktúru jednotlivých záznamov
- použitie udalostí pri dokumentácii umožňuje z udalostí vytvoriť samostatné dokumentačné jednotky
- udalosti sa vzťahujú k nejakému času, takže je pomocou nich možné v spracovaní jednoducho vyjadriť čas, ale aj to čo spracovávame prezentovať v čase

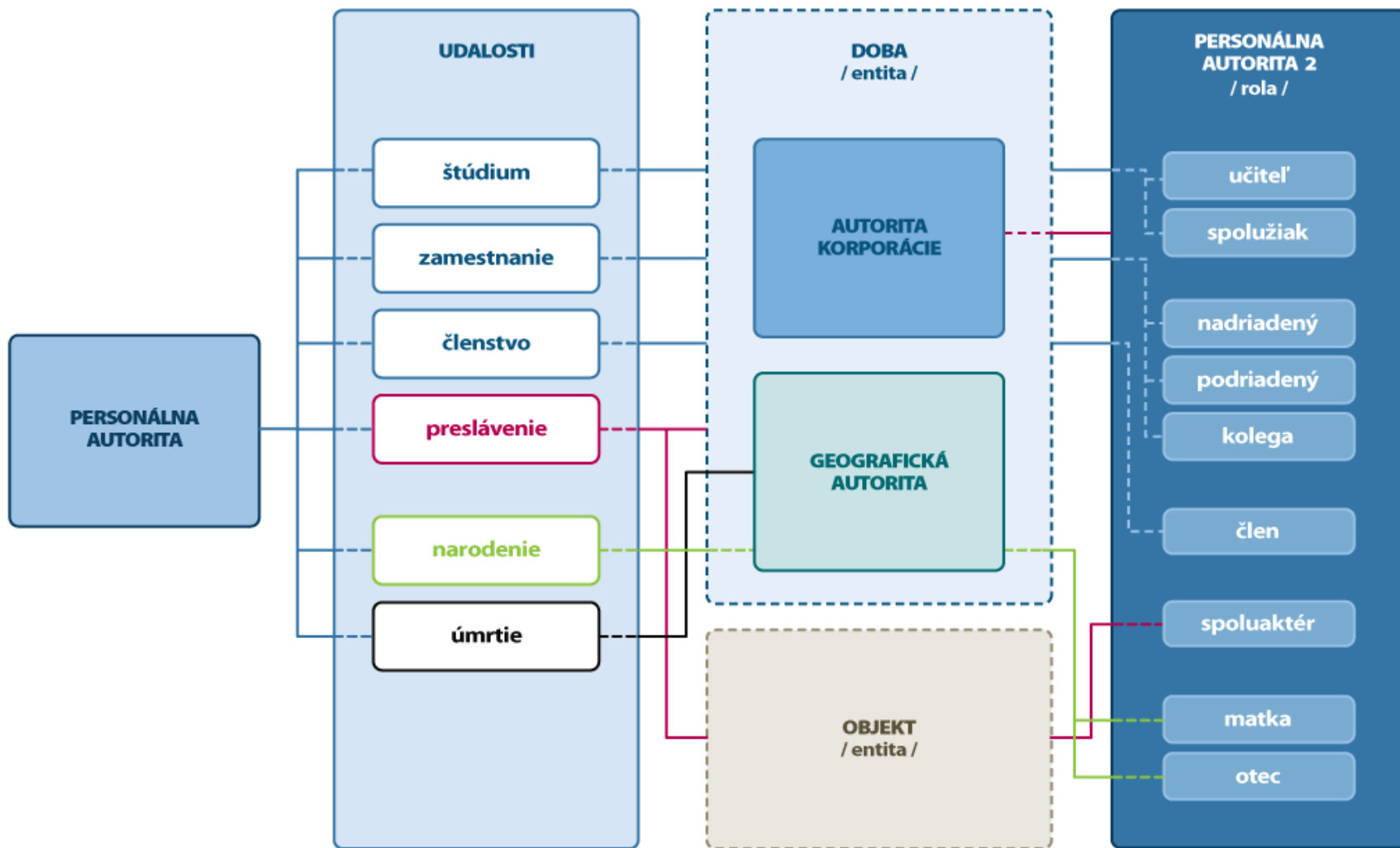
Spracovanie pomocou udalostí – prvé pokusy u nás

Muzejní autority - hlavní formulář (muzna, katalogizátor, db: OSTRÁ)

Osobní jméno	<input type="text"/>	Vyhledat	Listovat	Uložit	Nový	 Menu ▾	Schválit	Do bandasky				
Id	Jméno			Data								
<input type="text" value="j0001043"/>	<input type="text" value="Benka, Martin,"/>	<input type="text" value="..."/>		<input type="text" value="1888-1971"/>								
Narození	Úmrtí											
<input type="text" value="18880921, Benková, Eva, matka, Kostolište (Slovensko)"/>	<input type="text" value="19710628, Malacky (Slovensko)"/>											
Národnost	☐ Žena ☒ Muž ☐ Neznámé pohlaví ☐ Rozpracovaný		Id záznamu v NA									
<input type="text" value="slovenská"/>			<input type="text" value="jn19990000665"/>									
Charakteristika	<input type="text" value="Naroden 21. 9. 1888 v Kiripolci (dnes Kostolište), zemřel 18. 6. 1971 v Malackách. Malíř, grafik a ilustrátor, spisovatel a pedagog."/>											
<input type="button" value="Životopis"/>	<input type="button" value="Zdroje"/>	<input type="button" value="Viz"/>	<input type="button" value="Viz též"/>	<input type="button" value="Klíče"/>	<input type="button" value="Odkazy (url)"/>	<input type="button" value="Poznámky"/>	<input type="button" value="Studium"/>	<input type="button" value="Zaměstnání"/>	<input type="button" value="Proslavení"/>	<input type="button" value="Členství"/>	<input type="button" value="Opravy"/>	<input type="button" value="**Zobrazení"/>
<input type="text" value="1908, 1909, Soukromá malířská škola Emanuela Neumanna (Viedeň), Vídeň (Rakousko)"/>										<input type="button" value="🔍"/>	<input type="button" value="⊕"/>	
<input type="text" value="1909, 1913, Krajinářská škola Aloise Kalvody"/>										<input type="button" value="🔍"/>	<input type="button" value="⊖"/>	

ID	j0001043
Jméno	Benka, Martin,, 1888-1971
Viz též	<p>Betýn, Marko, 1888-1971 (Pseudonym)</p> <p>Synevin, Janko, 1888-1971 (Pseudonym)</p>
Charakteristika	Narozen 21. 9. 1888 v Kiripolci (dnes Kostolište), zemřel 18. 6. 1971 v Malackách. Malíř, grafik a ilustrátor, spisovatel a pedagog.
Národnost	slovenská
Pohlaví	Mužské
Narození	<p>(18880921) Kostolište (Slovensko) 🔍</p> <p>matkaBenková, EvaotecBenka, Jozef</p>
Úmrtí	(19710628) Malacky (Slovensko) 🔍
Studium	(1908 - 1909) Soukromá malířská škola Emanuela Neumanna (Vídeň) (2) 🔍 Vídeň (Rakousko) 🔍
Studium	(1909 - 1913) Krajinařská škola Aloise Kalvody (2) 🔍
Zaměstnání	(1940 - 1941)
Profese	<p>Slovenská vysoká škola technická v Bratislave (2) 🔍 Bratislava (Slovensko) 🔍</p> <p>malíři 🔍</p> <p>grafici 🔍</p> <p>ilustrátoři 🔍</p> <p>výtvarní pedagogové 🔍</p>
Citace dle normy	<p>[01] Abelovský, Ján: Klenoty slovenského moderného maliarstva 1910 -1949. Bratislava Borgis s.r.o. 2005.</p> <p>[02] www (Martin Benka osobnosti.sk).20091210</p> <p>[03] www (Martin Benka - Wikipédia). 5.9.2009.20091210</p>
Zdroj dat	JVK CB-REGO (doplnění poznámky)

Spracovanie pomocou udalostí – prvé pokusy u nás

Záver

prvé kroky k ontológiám = systém organizácie poznania, authority

druhý krok k ontológiám = authority spracovávané cez udalosti naprieč pamäťovými inštitúciami (znalostná databáza)

ontológia – základ pre automatizované spracovanie digitálnych objektov

ontológia – objavovanie znalostí

Ďakujem za pozornosť

Nadežda Andrejčíková

andrejcikova@cosmotron.cz

andrejcikova@fiit.stuba.sk